

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»

Гуманітарний факультет

Кафедра історії

Кваліфікаційна робота на тему
«Ставлення японських та американських
авіаторів до збройного протистояння
під час Другої світової війни»

Виконав студент 4 курсу, групи ГІС19/Б
Галузі знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальності 032 Історія та археологія
Освітньої програми «Історія»
Освітній ступінь Бакалавр

_____Коробов Андрій Олександрович_____

(прізвище та ініціали)

Керівник

доктор іст. наук, професор

Задунайський Вадим Васильович

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Львів – 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ОСОБЛИВОСТІ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ МІЖ США ТА ЯПОНСЬКОЮ ІМПЕРІЄЮ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	10
РОЗДІЛ II АНАЛІЗ МЕМУАРІВ АМЕРИКАНСЬКИХ АВІАТОРІВ..	22
РОЗДІЛ III АНАЛІЗ МЕМУАРІВ ЯПОНСЬКИХ АВІАТОРІВ.....	32
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	43

ВСТУП

Актуальність дослідження. Друга Світова війна, один з найбільших конфліктів в історії людства, відбувалася з 1939 по 1945 рік і охопила практично всі континенти, ставши сценою великих битв і протистоянь. У цій війні велике значення мало ставлення військових до протистоянь, а також їхній погляд на ворогів і союзників.

Дослідження мемуарів військовослужбовців має велику вагу у науковому плані, оскільки ці особисті записи відкривають унікальну перспективу і розуміння війни від першої особи, свідка подій. Мемуари є живими свідченнями історії, які надають глибину, контекст і особистий вигляд на військові конфлікти.

Більше того, мемуари є важливим джерелом для реконструкції історичних подій, особливо тих, які можуть бути забуті або не виявлені в інших джерелах. Вони доповнюють офіційну версію історії, надаючи додаткові деталі та контекст. Часто мемуари можуть виправити або розкрити нові факти, що сприяють подальшому розумінню та інтерпретації подій.

Говорячи саме про авіаторів, одна з головних цінностей їхніх мемуарів полягає у тому, що вони відображають безпосередній досвід військової авіації. Ці особисті записи надають деталі про підготовку до польотів, тактики та стратегії, використання зброї, комунікацію з командним штабом та інші аспекти військової авіації. Також, мемуари військових авіаторів допомагають висвітлити технічні аспекти авіації того періоду. Вони розкривають деталі про використану технологію, важкості та переваги певних моделей літаків, особливості польотів та стрільби, а також проблеми та інновації, з якими стикалися авіатори під час війни. Це надає додатковий контекст і розуміння розвитку авіаційної технології того часу, що є важливим для подальшого наукового аналізу та досліджень.

Варто також додати, що мемуари військових авіаторів також можуть пролити світло на аспекти міжнародних відносин та політичної ситуації, що

вплинули на військові дії. Вони можуть надати інформацію про мотивацію, цілі та переконання авіаторів, а також діяльність командування та політичне керівництво. Це розширює наше розуміння військової історії, аналізуючи взаємодію політичного, стратегічного та особистого факторів у контексті повітряної війни.

Дослідження особистих записів саме авіаторів США та Японії важливі, оскільки цей конфлікт є надважливим в контексті Другої Світової війни. Він став важливим поворотним моментом в історії воєн. Це протистояння ознаменувало початок кінця імперських амбіцій Японії та її статусу великої держави. Війна також проклала шлях до становлення США як глобальної наддержави.

Підсумовуючи, мемуари військових авіаторів США та Японської імперії мають велику цінність у науковому плані, оскільки вони надають безпосередній досвід військових та інформацію про військову авіацію під час воєнних конфліктів. Вони доповнюють наші знання про історію, технологію, тактику та стратегію повітряних боїв, розкриваючи людські аспекти воєнних дій та особливим чином показують процеси, до яких призвів саме конфлікт між США та Японською Імперією. Це робить їх незамінним джерелом для подальших наукових досліджень, аналізу та розуміння військової авіації у контексті історичних подій.

Мета дослідження – з'ясувати ставлення авіаторів Збройних сил США та Японської Імперії до протистояння, правлячої верхівки, конкретного ворога.

Для реалізації зазначеної мети виникає необхідність вирішити наступні **завдання**:

Визначити та порівняти ставлення авіаторів з обох сторін конфлікту до:

- 1- правлячої верхівки власної держави;
- 2- суперника в бою;
- 3- власних емоцій та складнощів.

Також хотілося би дослідити та порівняти мотивацію авіаторів ризикувати чи навіть жертвувати власним життям .

Предметом дослідження є особистісне сприйняття авіаторами Збройних сил США та Японської Імперії усіх аспектів збройного протистояння впродовж війни.

Хронологічні межі роботи охоплюють події з 7 грудня 1941 р. (початок війни між Японською Імперією та США) – до 2 вересня 1945 р. (капітуляція Японської Імперії).

Територіальні межі охоплюють терени, на яких відбувалися авіаційні бої за участі японських та американських пілотів.

Методи дослідження. Перш за все у роботі використовується метод порівняльного аналізу. Аналізуючи подібності та відмінності в розповідях авіаторів, можна отримати глибше розуміння того, як обидві сторони сприймали та інтерпретували конфлікт. Вивчаючи подібності та відмінності між цими джерелами, можна виявити закономірності та теми, пов'язані зі ставленням до протистояння. Цей метод може бути особливо корисним у поєднанні з контент-аналізом, оскільки дозволяє всебічніше інтерпретувати досвід авіаторів, взятий із їхніх щоденників.

Наступним методом є контент-аналіз. Використовуючи цей метод можна отримати цінну інформацію про психологічні та емоційні аспекти досвіду авіаторів. Вивчаючи мову, структуру та зміст мемуарів, можна виявити повторювані ставлення до протистояння між авіаторами. Контент-аналіз є корисним інструментом, оскільки дозволяє систематично та об'єктивно підходити до аналізу великих обсягів тексту. За допомогою цього методу можна отримати уявлення про свідомість людей, а також про культурні та соціальні погляди того періоду, в який були написані джерела.

Ще один метод – це контекст-аналіз. Розуміння історичного та культурного контексту, що оточував авіаторів та їхні спогади, має вирішальне значення. Проводячи контекстуальний аналіз, можна дослідити ширші соціальні, політичні та військові чинники, які впливали на їхнє ставлення до протистояння під час Другої світової війни. Такий підхід дозволяє дослідити вплив національних ідеологій, пропаганди, військових стратегій та подій воєнного часу

на погляди авіаторів. Врахування контекстуальних чинників дає більш повне розуміння їхньої мотивації та поведінки.

Джерельна основа. Очевидно, що основна частка джерельної основи цієї роботи – це мемуари. Належним чином були розглянуті як щоденники японських, так і американських військових. Ось ці роботи:

1. Gregory Boyington. "Vaa Vaa Black Sheep."¹
2. Saburo Sakai. "Samurai!"²
3. Іногуті Рікіхей, Накадзіма Тадаші. Божественний вітер. Життя і смерть японських камікадзе. 1944-1945³
4. Doolittle, James H. "I Could Never Be So Lucky Again: An Autobiography"⁴

Ці мемуари військових авіаторів забезпечують значну базу для наукового аналізу. Кожне джерело пропонує унікальну перспективу та свідчення про протистояння авіаторів в різних аспектах протистояння. Крім того, ці мемуари надають важливу інформацію про організацію, командування та структуру авіаційних підрозділів Японської Імперії та армії США. Вони розкривають такі аспекти, як підготовка пілотів, тактика повітряних боїв, технічні характеристики літаків, а також важливі рішення, які були прийняті на різних рівнях командування.

Історіографія проблеми:

Тема ставлення до протистояння авіаторів Японської імперії та армії США під час Другої світової війни широко досліджується в галузі військової історії. В останні роки історіографія цієї теми розширилася за рахунок аналізу мемуарів, написаних самими авіаторами.

---

¹ Boyington, G. (1958). Vaa Vaa Black Sheep.

² Saburo Sakai. (1957). "Samurai!". Dutton

³ Іногуті Рікіхей, Накадзіма Тадаші.(2004). Божественний вітер. Життя і смерть японських камікадзе. 1944-1945. Центрполіграф.

⁴ Doolittle, James H.; Glines, Carroll V. (1991). I Could Never Be So Lucky Again: An Autobiography. Bantam Books.

Однією з перших робіт на цю тему є "Сонце, що сходить над Тихим океаном"⁵ доктора Семюела Еліота Морісона, опублікована в 1948 році. У цій книзі детально описується Тихоокеанський театр Другої світової війни, в тому числі протистояння між японськими та американськими авіаторами. Робота Морісона зосереджується на стратегії і тактиці, яку застосовували обидві сторони, але не заглиблюється глибоко в погляди авіаторів.

"The Wild Blue: The Men and Boys Who Flew the B-24s Over Germany" Стівена Е. Амброуза висвітлює досвід екіпажів американських бомбардувальників, які воювали в Європі. Хоча книга не зосереджена безпосередньо на конфлікті між Японською імперією та армією США, вона дає уявлення про досвід американських авіаторів під час Другої світової війни. Книга охоплює такі теми, як повітряний бій, вплив технологій на повітряну війну, а також ментальні та емоційні втрати, яких зазнали пілоти під час війни.

Говорячи про загальний контекст Другої Світової війни, важливою роботою в історіографії цієї проблематики є книга "The Second World War: A Military History" Г. Коррігана. Автор подає всебічний аналіз воєнних аспектів Другої світової війни. Книга охоплює широке коло тем, включаючи ключові битви, стратегії і тактики, застосовані різними країнами-учасницями. Робота Коррігана є важливим внеском в історіографію Другої світової війни, надаючи детальне і нюансоване розуміння конфлікту. Його аналіз військових аспектів конфлікту ґрунтується на ретельному вивченні першоджерел, включаючи офіційні документи, особисті щоденники та мемуари воєначальників. Він представляє збалансований звіт про війну, висвітлюючи сильні та слабкі сторони різних країн-учасниць, а також вплив технологічного прогресу на результат битв.

Якщо говорити конкретніше про війну у Тихому океані, то варто згадати про роботу Вільяма Гопкінса "The Pacific War: The Strategy, Politics, and Players

---

⁵ Morison, S. E. (1948). *The Rising Sun in the Pacific*. Little, Brown and Company.

That Won the War”⁶. Це вичерпна історія Тихоокеанської війни, що охоплює стратегії, політику та ключових гравців, які брали участь у конфлікті. Книга містить детальний опис основних битв і кампаній війни, а також політичних і стратегічних рішень, які вплинули на її результат. Гопкінс також досліджує ролі, які відігравали ключові лідери, такі як Франклін Рузвельт, Вінстон Черчилль і Дуглас Макартур, і дає уявлення про ширший геополітичний контекст війни.

Щодо дослідження самих мемуарів, то важливою є робота "Black Sheep One: The Life of Gregory 'Pappy' Boyington" Брюса Гембла⁷. Автор детально розповідає про життя відомого американського пілота-винищувача морської піхоти та лідера ескадрильї "Чорні вівці" під час Другої світової війни. Книга є важливим внеском в історіографію війни на Тихому океані і розповідає про досвід американських пілотів, які воювали проти японців.

Робота Гембла є частиною ширшої тенденції в історіографії Другої світової війни, яка прагне надати більш нюансоване розуміння війни на Тихому океані. Замість того, щоб зосереджуватися виключно на військових кампаніях і битвах, Гембл досліджує досвід окремих солдатів і пілотів, а також вплив, який війна мала на їхнє життя. Таким чином, він створює більш повну картину війни та людей, які в ній брали участь.

У 2008 році доктор Джон Лундстром опублікував книгу "The First Team: Pacific Naval Air Combat from Pearl Harbor to Midway"⁸. У цій книзі подано всебічний аналіз Тихоокеанського театру воєнних дій з точки зору авіаторів ВМС США. Робота Лундстрема містить детальні описи зіткнень між японськими та американськими авіаторами, а також дає уявлення про настрої та емоції американських авіаторів під час війни.

---

⁶ Hopkins W. (2008). The Pacific War : the strategy, politics, and players that won the war. Zenith Press.

⁷ Bruce Gamble. (2003). Black Sheep One: The Life of Gregory "Pappy" Boyington. Presidio Press.

⁸ Lundstrom, J. B. (1984). The First Team: Pacific Naval Air Combat from Pearl Harbor to Midway. Naval Institute Press.

Зовсім недавно, у 2018 році, доктор Едвард Дрея опублікував книгу "Japan's Imperial Army: Its Rise and Fall, 1853-1945"⁹. Ця книга надає ширший контекст для розуміння ставлення японських авіаторів під час Другої світової війни, досліджуючи політичні та соціальні фактори, які впливали на японський військовий істеблішмент в цілому.

Загалом, історіографія ставлення до протистояння авіаторів Японської імперії та армії США під час Другої світової війни є усталеною галуззю, з низкою праць, що пропонують різноманітні перспективи та погляди. Тим не менш, досі мало хто з дослідників серйозно брався за проблематику особистих щоденників авіаторів США та Японської імперії часів Другої Світової війни. Таким чином, є зміст детальніше розібратися у цьому питанні.

Структура роботи:

Перші два розділи присвячені контексту війни, включаючи роль авіації у конфлікті та взаємовідносини між Японією та США. Далі проводиться аналіз мемуарів американських та японських авіаторів, де звертається увага на їхнє ставлення до противників, а також досліджуються мотивації, переживання та емоції авіаторів. У п'ятому розділі порівнюються ставлення авіаторів з обох сторін, виділяються спільні та відмінні риси, а також аналізуються фактори, що вплинули на їхнє ставлення. На завершення роботи проводиться підбиття підсумків дослідження та відповідь на поставлені дослідницькі запитання.

---

⁹ Drea, E. J. (2009). Japan's Imperial Army: Its Rise and Fall, 1853-1945. University Press of Kansas.

РОЗДІЛ I

ОСОБЛИВОСТІ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ МІЖ США ТА ЯПОНСЬКОЮ ІМПЕРІЄЮ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Друга світова війна була найбільшим і найсмертоноснішим конфліктом в історії людства. Вона тривала з 1939 по 1945 рік і охопила майже всі країни світу. Війна велася між двома протилежними альянсами – союзниками та державами Осі. Основними державами-союзниками були Сполучені Штати, Велика Британія та Радянський Союз, а державами Осі – Німеччина, Японія та Італія.

Витоки війни можна простежити у Версальському договорі, який завершив Першу світову війну і наклав суворі покарання на Німеччину. Це призвело до піднесення нацистської Німеччини, яка прагнула розширити свою територію і вплив у Європі. В Азії Японія мала амбіції створити велику східноазійську сферу спільного процвітання і прагнула розширити свою імперію шляхом військових завоювань.

Причини Другої Світової війни влучно описує А. Д. Тейлор. Він, зокрема, наголошує на тому, що дослідження витоків цього великого конфлікту довгий час не проводилося належним чином, натомість дуже активно досліджувалися власне події і обставини самої війни.¹⁰ Тейлор аргументує це тим, що Друга світова війна була безпрецедентним глобальним конфліктом, в який було втягнуто багато країн, який призвів до масових руйнувань і людських жертв та мав далекосяжні наслідки, що сформували післявоєнний світ. Війна вимагала негайної уваги та аналізу, оскільки світ намагався подолати її наслідки та зрозуміти її вплив на суспільства, політику та міжнародні відносини. Нагальність вивчення самої війни переважала над заглибленням у її витоки. Крім того, “холодна війна” відіграла значну роль у формуванні історичних поглядів на Другу світову війну. Суперництво між Сполученими Штатами та Радянським

---

¹⁰ Taylor, A. J. P. (1996). *The Origins of the Second World War*. Simon & Schuster.

Союзом домінувало на геополітичному ландшафті, і значна частина історичного аналізу зосереджувалася на ролі Радянської Росії у війні. Акцент на внесок Радянського Союзу в перемогу союзників і подальша напруженість періоду холодної війни часто затьмарювали інші аспекти війни, в тому числі її причини.

Іншим фактором, який сприяв нехтуванню вивченням витоків Другої світової війни, було бажання рухатися вперед і забути минулі суперечності та конфлікти. Жахи війни, Голокост, безмірні страждання, завдані мільйонам людей, створили колективну травму, яка призвела до сильного бажання зцілення, примирення і побудови нового світового порядку, заснованого на мирі та співпраці. Було поширене прагнення вийти за межі минулого і зосередитися на майбутньому, що, можливо, вплинуло на історичний наратив і зменшило акцент на розумінні причин війни.

Крім того, певну роль у формуванні історичної перспективи відіграла поширена думка про те, що Адольф Гітлер і нацистський режим несуть повну відповідальність за розв'язання війни. Агресивні дії Гітлера та його експансіоністська політика, а також звірства, вчинені нацистами, зробили його очевидним цапом-відбувайлом війни. Домінуюче пояснення причин війни пов'язувало її з амбіціями та агресією Гітлера, надаючи просте і задовільне пояснення, яке резонувало з розумінням конфлікту багатьма людьми.

Однак така версія спрощує складні фактори, що призвели до початку війни. Хоча Гітлер і нацистський режим відіграли вирішальну роль, існували ширша геополітична напруженість, економічні чинники, історичні претензії та невдалі дипломатичні зусилля, які в сукупності створили підґрунтя для конфлікту. Розуміння складного переплетіння причин вимагає більш тонкого і всебічного аналізу, який виходить за рамки приписування війни виключно Гітлеру.¹¹

Говорячи загально про Другу Світову війну з людської точки зору, цей конфлікт можна охарактеризувати як «тотальна війна», що означає залучення до конфлікту всієї земної кулі і розмивання кордонів між полем бою і тилом.

---

¹¹ Taylor, A. J. P. (1996). *The Origins of the Second World War*. Simon & Schuster.

Цивільне населення стало основною жертвою війни, а різниця між комбатантами і некомбатантами зменшилася. Війна стала свідком застосування науки і техніки для вчинення жахливих актів насильства, включаючи безособові повітряні бомбардування, знеособлені масові вбивства в газових камерах і розстріли цілих громад віч-на-віч. Голокост із систематичним знищенням шести мільйонів євреїв є найганебнішим прикладом некомбатантського вбивства, але подібні звірства мали місце і в інших кампаніях.

Друга світова війна визнана найжахливішою подією в сучасній історії через дегуманізацію та раціоналізацію вбивств, які відбувалися в безпрецедентних масштабах. Війна характеризувалася плутаниною, складністю та розбіжністю поглядів, що ускладнювало побудову всеосяжного наративу.¹²

На Азійському континенті війна вирувала не менш активно і криваво, ніж на усіх інших фронтах. Там конфлікт почався ще в липні 1937 року, коли Японія вторглася в Китай. Він характеризувався жорстокими боями та звірствами з обох сторін. Військова агресія та експансіонізм Японії призвели до вторгнення та окупації багатьох країн Азії, зокрема Китаю, Кореї та Південно-Східної Азії.

Звернімо увагу на передумови початку конфлікту між Японською Імперією та США. Однією з головних було прагнення Японії до експансії та придбання природних ресурсів, зокрема нафти, яка була життєво необхідною для японських імперських амбіцій та особливо для держави, яка так швидко пройшла індустріалізацію. Японія вже окупувала Корею, Тайвань і частину Китаю і прагнула до подальшої експансії в Південно-Східній Азії, де Сполучені Штати мали значні інтереси.

Також варто зазначити, що перед Другою світовою війною Японія пережила значний сплеск націоналізму, спричинений різними факторами та подіями. Цей підйом японського націоналізму можна простежити з часів Реставрації Мейдзі в 1868 році, коли Японія зазнала швидкої модернізації і перетворення з феодального суспільства на сучасну індустріальну державу.

---

¹² Bourke, J. (2001). *The Second World War: A People's History*. Oxford University Press.

Під гаслом "Фукоку Кьохей" (Збагатити країну, зміцнити армію) уряд Мейдзі розпочав реалізацію амбітної програми, спрямованої на те, щоб наздогнати західні держави і перетворити Японію на одного з головних світових гравців. Цей процес модернізації включав запозичення західних технологій, політичних систем і військових стратегій, що допомогло Японії успішно просуватися крізь бурхливі води кінця 19-го і початку 20-го століть.

Коли Японія досягла значного економічного зростання і військової могутності, серед її громадян почало зростати почуття національної гордості та ідентичності. Японці вважали себе унікальною і винятковою нацією, що має божественний мандат на поширення свого впливу по всій Азії. Ця віра підживлювалася ідеєю Ямато-дамасій, або "духу Ямато", яка підкреслювала давній родовід і культурну вищість японського народу.¹³

Крім того, успіх Японії в російсько-японській війні (1904-1905 рр.), де вона перемогла велику європейську державу, Росію, зміцнив її позиції як висхідної сили в Східній Азії. Ця перемога ще більше посилила націоналістичні настрої та зміцнила уявлення про японську винятковість.

Однак економічні труднощі та соціальна нерівність, що послідували за глобальною економічною депресією 1930-х років, загострили націоналістичні настрої. Велика депресія призвела до масового безробіття та бідності, створивши сприятливий ґрунт для екстремістських ідеологій. Ультранаціоналістичні групи, такі як "Товариство Чорного Дракона" та "Ліга крові", набули популярності і виступали за агресивний експансіонізм та створення Великої Східно-Азійської Сфери Спільного Процвітання.

Ці націоналістичні настрої також підживлювалися мілітаристськими фракціями в уряді. Імператорська японська армія, зокрема, відіграла значну роль у просуванні експансіоністського порядку та здійсненні впливу на процес прийняття політичних рішень. Військові лідери та впливові діячі, такі як генерал

---

¹³ Miller, R. A. (1982). *Japan's modern myth: The language and beyond*. Weatherhill

Хідекі Тодзьо, підтримували ідею "нового порядку" в Азії, в якому Японія буде домінувати і звільнить азійські народи від західного імперіалізму.

Сполучені Штати були стурбовані експансіоністськими амбіціями Японії. Проте, у американців не було бажання втягуватися в іншу велику війну так швидко після руйнівного досвіду Першої світової війни. Пам'ять про величезні втрати американських життів і усвідомлення неспроможності ідеалізму Вільсона забезпечити тривалий мир сприяли тому, що американська громадськість була втомлена війною.

Крім того, американський уряд і військові стратеги усвідомлювали, що Японія є серйозним викликом для США. Військовий потенціал Японії, особливо її військово-морський флот, розглядався як значна загроза американським інтересам у Тихоокеанському регіоні. Як наслідок, Сполучені Штати вжили заходів для посилення своєї військової присутності в Тихому океані, таких як передислокація Тихоокеанського флоту із західного узбережжя до Перл-Гарбору на Гавайських островах.¹⁴

Дипломатія також відіграла значну роль у відповіді США. Сполучені Штати прагнули залучити Японію до діалогу і переговорів, прагнучи вирішити конфлікти мирним шляхом і підтримати стабільність у регіоні. Дипломатичні зусилля включали доктрину Стімсона 1932 року, яка проголосила, що Сполучені Штати не визнають жодних територіальних змін внаслідок вторгнення Японії до Маньчжурії. Крім того, Сполучені Штати брали участь у Конференції дев'яти держав у 1922 році та Лондонській військово-морській конференції у 1930 році, обидві з яких були спрямовані на обмеження військово-морських озброєнь і підтримання миру в Тихому океані.¹⁵

В економічному плані Сполучені Штати відповіли на експансіонізм Японії через торговельні обмеження та ембарго. У 1939 році Сполучені Штати

---

¹⁴ Iriye A. (2013). *The origins of the Second World War in Asia and the Pacific*. Routledge.

¹⁵ Iriye A. (2013). *The origins of the Second World War in Asia and the Pacific*. Routledge.

запровадили ембарго на експорт заліза, сталі та нафти до Японії, що суттєво вплинуло на здатність Японії підтримувати свою військову діяльність. Цей крок був відповіддю на вторгнення Японії до Китаю та її зростаючу агресію в регіоні.

Однак, незважаючи на ці заходи, Сполучені Штати залишалися обережними і сподівалися уникнути прямої військової конфронтації з Японією. Було запроваджено політику "cash and carry", яка дозволяла продавати зброю і припаси воюючим країнам за умови, що вони платитимуть готівкою і самі організовуватимуть транспортування. Ця політика була спрямована на підтримку балансу між наданням підтримки таким країнам, як Китай, що виступали проти японської агресії, та уникненням прямої участі в конфлікті.¹⁶

У цей час Японія, остерігаючись нападу з боку США, вирішила напасти першою. Сполучені Штати мали значну військову присутність у Тихому океані, і Японія побоювалася, що США втрутяться в її експансіоністські плани. Крім того, Японія вважала США лицемірними, оскільки вони засуджували дії Японії в Китаї, ігноруючи при цьому власну історію імперіалізму та колонізації.

Крім того, Японія вважала, що несподівана атака на Тихоокеанський флот США в Перл-Харборі підірве здатність американських військових реагувати на експансію Японії в Тихому океані. Атака була ретельно спланована і здійснена 7 грудня 1941 року і призвела до значних людських втрат і пошкоджень Тихоокеанського флоту США. Наступного дня Сполучені Штати оголосили війну Японії, а невдовзі після цього союзники Японії - Німеччина та Італія - оголосили війну Сполученим Штатам.¹⁷

У відповідь на напад Сполучені Штати розпочали серію контрнаступів, щоб зупинити експансію Японії в Тихому океані. Однією з найважливіших битв стала битва за Мідвей у червні 1942 року.¹⁸ Тоді військово-морські сили США завдали поразки японським військово-морським силам, знищивши чотири

---

¹⁶ Herman, A. (2012). *Freedom's forge: How American business produced victory in World War II*. Random House.

¹⁷ Hopkins W. (2008). *The Pacific War : the strategy, politics, and players that won the war*. Zenith Press.

¹⁸ Там само.

японські авіаносці і змінивши баланс сил у Тихому океані. Ця битва стала поворотним моментом у війні, оскільки зупинила просування Японії і дозволила Сполученим Штатам розпочати серію наступальних операцій.

Іншою важливою подією стала Гуадалканалська кампанія, яка почалася в серпні 1942 року. Це була перша велика наступальна операція союзних військ проти японців на Тихому океані. Американська морська піхота висадилася на Гуадалканалі на Соломонових островах, створивши критично важливий аеродром, який загрожував японським лініям постачання і контролю над регіоном. Подальша шестимісячна кампанія була позначена інтенсивними боями і великими втратами з обох сторін. Зрештою, Сполучені Штати вийшли переможцями, здобувши важливий плацдарм і підготувавши підґрунтя для подальшого просування союзників.

У 1943 році Сполучені Штати розпочали кампанію "Острівний стрибок" - стратегію, спрямовану на обхід добре укріплених японських позицій і захоплення стратегічно важливих островів у Тихому океані. Ця кампанія включала серію десантних висадок на такі острови, як Тарава, Сайпан та Окінава. Ці битви були складними, але вони поступово наблизили американські війська до рідних островів японців.

Вищеописані події мали стратегічне значення у Тихоокеанському конфлікті. Сполучені Штати фактично зупинили експансію Японії. Перемоги при Мідуеї та Гуадалканалі підняли американський бойовий дух і продемонстрували, що противник не є непереможним. Кампанія з захоплення островів дозволила Сполученим Штатам поступово ізолювати та бомбардувати утримувані японцями острови, готуючи ґрунт для можливого вторгнення на головні японські острови.¹⁹

У 1944 році союзні війська розпочали низку великих наступальних операцій, щоб наблизитися до Японії. Битва за Сайпан на Маріанських островах стала поворотним моментом. Захоплення Сайпану забезпечило союзникам

---

¹⁹ Hopkins W. (2008). The Pacific War : the strategy, politics, and players that won the war. Zenith Press.

стратегічну базу і дозволило їм посилити бомбардування головних японських островів.

Битва за затоку Лейте, що відбулася в жовтні 1944 року, була однією з найбільших морських битв в історії і вирішальною битвою на Філіппінах. Вона ознаменувала початок кінця японської військово-морської могутності. Сполучені Штати рішуче розгромили японський флот, потопивши кілька японських лінкорів і фактично ліквідувавши здатність Японії кинути виклик американському домінуванню в Тихому океані.

На початку 1945 року відбулася битва за Іодзіму. Метою було захопити острів, який забезпечував критично важливе місце для приземлення і дозаправки американських бомбардувальників на шляху до Японії. Битва була запеклою, японські захисники закріпилися в мережі укріплених позицій. Зрештою, Сполучені Штати здобули перемогу, але дорогою ціною. Знакова фотографія американських морських піхотинців, які піднімають американський прапор на горі Суїбачі, стала символом американської наполегливості та рішучості перед обличчям запеклого опору.²⁰

Після захоплення Іодзіми в березні 1945 року Сполучені Штати зосередили свою увагу на стратегічному острові Окінава. Битва за Окінаву, що розпочалася у квітні 1945 року, стала однією з найкривавіших і найінтенсивніших битв війни. Сполучені Штати розпочали широкомасштабну висадку з метою захоплення острова. Японські захисники під командуванням генерала Міцуру Усідзіми вели запеклі бої, використовуючи складну мережу печер, тунелів та укріплень. У червні 1945 року Сполучені Штати здобули перемогу, встановивши контроль над Окінавою і забезпечивши собі ще одну важливу базу для запланованого вторгнення до Японії.

У липні 1945 року відбулася Потсдамська конференція, на якій лідери союзних держав - Гаррі С. Трумен, Вінстон Черчилль (пізніше замінений

---

²⁰ Morison, S. E. (1960). *Victory in the Pacific: 1945. History of United States Naval Operations in World War II*. Little, Brown, & Co.

Клементом Еттли) та Йосип Сталін - обговорили умови капітуляції Японії. Результатом конференції стала Потсдамська декларація - ультиматум з вимогою беззастережної капітуляції Японії. Однак керівництво Японії залишилося непокірним, відмовившись прийняти умови.

У серпні 1945 року США прийняли рішення скинути атомні бомби на японські міста Хіросіму та Нагасакі. 6 серпня бомба під кодовою назвою "Малюк" була скинута на Хіросіму, миттєво вбивши приблизно 70 000-80 000 людей і спричинивши величезні руйнування. Через три дні, 9 серпня, бомба під кодовою назвою "Товстун" була скинута на Нагасакі, що призвело до аналогічного рівня руйнувань і загибелі приблизно 40 000-75 000 людей. Ці бомбардування змусили Японію переглянути свою позицію і спонукали імператора Хірохіто прийняти умови капітуляції.²¹

Таким чином завершився конфлікт у Тихому океані. Війна призвела до величезних людських жертв і масштабних руйнувань, залишивши тривалий вплив на суспільство та економіку обох країн. Сполучені Штати вийшли з війни глобальною наддержавою, зміцнивши свою позицію домінуючої сили в міжнародних відносинах. Війна висунула Сполучені Штати на провідну роль у післявоєнному світі, сформувала їхню зовнішню політику і підготувала підґрунтя для холодної війни з Радянським Союзом. В Японії руйнівні наслідки війни призвели до повної трансформації країни. Поразка і подальша окупація союзними державами призвели до значних політичних, соціальних та економічних реформ, завдяки яким Японія стала на шлях післявоєнного відновлення і, зрештою, прийшла до економічного зростання.

Усі вищезгадані події є історією, їх не змінити та не оспорити. Також непохитним є факт колосального впливу авіації на людство у 20 столітті. Очевидно, воєнні події склалися б зовсім по-іншому, якби людина не винайшла літак.

---

²¹ Hopkins W. (2008). The Pacific War : the strategy, politics, and players that won the war. Zenith Press.

Безперечно, роль авіації у війні була значною. Літаки використовувалися для розвідки, бомбардувань і забезпечення переваги в повітрі. Битва за Британію, що відбулася між Британськими королівськими військово-повітряними силами та німецьким Люфтваффе, була ключовою повітряною битвою, яка не дозволила Німеччині здобути перевагу в повітрі над Британією. Битва за Мідуей, що відбулася між Сполученими Штатами і Японією, була ще однією важливою повітряною битвою, яка зупинила експансію Японії в Тихому океані.

На ранніх етапах війни повітряні бомбардування стали основною тактикою, причому як країни Осі, так і союзники застосовували стратегічні бомбардування для ослаблення інфраструктури та морального духу противника. Великі з'єднання бомбардувальників, таких як британський "Ланкастер" та американський В-17 "Літаюча фортеця", здійснювали нищівні нальоти на міста, промислові центри та військові об'єкти. Ці бомбардування призвели до великих жертв і руйнувань, змінивши хід війни.

Перевага в повітрі стала критично важливою метою, оскільки контроль над небом безпосередньо впливав на результат битв на суші і на морі. Винищувачі, такі як британський "Спітфайр", німецький "Мессершмітт" Вf 109 та американський "Мустанг" Р-51, вступали в запеклі бої за контроль над важливим повітряним простором. Ці повітряні бої визначали успіх наземних операцій, захищали стратегічні об'єкти і дозволяли розвідувальним місіям збирати важливу розвідувальну інформацію.²²

Крім того, транспортні літаки відігравали важливу роль в логістичних операціях, перевозячи війська, припаси і обладнання на різні театри воєнних дій. Вони сприяли швидкому розгортанню військ і повітряним десантам, таким як знамените вторгнення в Нормандію в 1944 році, коли планерів і десантників використовували для захоплення ключових об'єктів в тилу ворога.

Використання авіації також поширилось на спеціалізовані функції, такі як морське патрулювання, полювання на підводні човни і радіоелектронна

---

²² Richard J. Overy. (1981). *The Air War, 1939–1945*

боротьба. Літаки, оснащені радарми і гідролокаторами, відігравали вирішальну роль у виявленні і знищенні ворожих підводних човнів, захищаючи важливі морські шляхи. Крім того, розвиток дальніх бомбардувальників, таких як американський В-29 "Суперфортресс", уможливив стратегічні бомбардування об'єктів Осі в глибині ворожої території.

Підсумовуючи, Друга світова війна була найбільшим і найсмертоноснішим конфліктом в історії людства, що тривав з 1939 по 1945 рік і охопив майже всі країни світу. Війна велася між двома протиборчими альянсами - союзниками та державами Осі. Головними союзниками були США, Велика Британія та Радянський Союз, а державами Осі - Німеччина, Японія та Італія.

Витоки війни можна простежити у Версальському договорі, який наклав суворі покарання на Німеччину після Першої світової війни. Це призвело до піднесення нацистської Німеччини, яка прагнула розширити свою територію і вплив у Європі. В Азії Японія мала амбіції створити велику східноазійську сферу спільного процвітання і прагнула розширити свою імперію шляхом військових завоювань.

Друга світова війна вимагала негайної уваги та аналізу, оскільки світ намагався подолати її наслідки та зрозуміти її вплив на суспільства, політику та міжнародні відносини. Нагальність вивчення самої війни переважала над заглибленням у її витоки. Однак розуміння складного переплетіння причин вимагає більш тонкого і всебічного аналізу, який виходить за рамки приписування війни виключно Гітлеру.

Говорячи загалом про Другу світову війну з людської перспективи, цей конфлікт можна охарактеризувати як "тотальну війну", що означає, що в нього був втягнутий увесь світ, а межі між полем бою і тилом були розмиті. Цивільні особи стали основними жертвами війни, а різниця між комбатантами і некомбатантами була зведена нанівець.

На азійському континенті війна була не менш активною і кровопролитною, ніж на всіх інших фронтах. Конфлікт там розпочався в липні 1937 року, коли

Японія вторглася до Китаю. Він характеризувався запеклими боями і звірствами з обох сторін. Військова агресія та експансіонізм Японії призвели до вторгнення та окупації багатьох країн Азії, включаючи Китай, Корею та Південно-Східну Азію.

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ МЕМУАРІВ АМЕРИКАНСЬКИХ АВІАТОРІВ

У цьому розділі розглянемо спогади американських авіаторів часів Другої світової війни та проаналізуємо їхнє ставлення до японських супротивників, війни, власні переживання та інше. Будуть проаналізовані такі фактори, як їхня підготовка, бойовий досвід, взаємодія з ворогом та ставлення до нього, мотивація американських авіаторів, питання патріотизму і тд.

Спершу розглянемо мемуари Грегорі "Паппі" Боїнгтона²³.

Грегорі "Паппі" Боїнгтон був пілотом-винищувачем Корпусу морської піхоти, який служив на Тихому океані під час Другої світової війни. Він найбільш відомий тим, що очолював ескадрилью "Чорні вівці" - групу пілотів, які літали на винищувачах Vought F4U Corsair²⁴ у південній частині Тихого океану. Боїнгтон був харизматичною особистістю, він швидко став легендою серед своїх колег-пілотів.

Літати Боїнгтон почав ще до Другої світової війни, коли він служив добровольцем в Американській добровольчій групі, також відомій як "Літаючі тигри"²⁵, в Китаї. Пізніше він вступив до ескадрильї VMFA-214²⁶ у південній частині Тихого океану. Ескадрилья "Чорні вівці" складалася з пілотів, яких інші підрозділи вважали порушниками спокою або невдахами. Але під керівництвом Боїнгтона вони стали однією з найуспішніших ескадрилій на Тихоокеанському

---

²³ Gregory Boyington. (2013). "Vaa Vaa Black Sheep." Bantam.

²⁴ Vought F4U Corsair - винищувач, що використовувався Сполученими Штатами під час Другої світової війни та Корейської війни. Він був відомий своєю характерною формою крила «зворотня чайка» і здатністю перевершувати інші літаки у своєму класі.

²⁵ Ескадрилья "Летючі тигри", офіційно відома як Перша американська добровольча група (AVG), була групою американських пілотів, які воювали проти японських військ у Китаї під час Другої світової війни. Вони здобули славу завдяки своїм вражаючим бойовим навичкам і відіграли вирішальну роль у захисті Китаю від японської агресії ще до офіційного вступу Сполучених Штатів у війну.

²⁶ VMFA-214, також відома як "Black Sheep Squadron" - винищувальна ескадрилья морської піхоти США. Заснована в 1942 році, ескадрилья брала участь у різних військових кампаніях і конфліктах, включаючи Другу світову війну, Корейську війну, В'єтнамську війну і війну в Перській затоці.

театрі, збили 94 японських літаки і отримали за свою службу президентську подяку. На рахунку самого Боїнгтона 28 повітряних перемог, що робить його одним з найкращих американських асів війни.

Незважаючи на своє специфічне ставлення до питання лідерства, Боїнгтон був високоефективним бойовим командиром, який привів своїх людей до багатьох перемог над японцями. Він був нагороджений Медаллю Пошани²⁷ за героїзм у бою і залишається одним з найвідоміших пілотів-випилювачів Другої світової війни. Після війни Боїнгтон боровся з алкоголізмом та іншими особистими проблемами. Він також критикував військову еліту і те, як поводитися з ветеранами після війни. Зрештою, він досяг успіху як письменник і телеведучий, і продовжував відстоювати інтереси ветеранів до самої своєї смерті в 1988 році.²⁸

Звернімо увагу на мемуари, які писав Грегорі «Паппі» Боїнгтон. Грегорі Боїнгтон був відомий своєю агресивною і сміливою тактикою в повітряному бою, і він вважав, що найкращий спосіб перемогти ворога - це атакувати його в лоб і бути невблаганним у своєму прагненні до перемоги. Таке ставлення знайшло відображення в його керівництві ескадрильєю "Чорні вівці" - групою пілотів, які мали репутацію недисциплінованих і важкокерованих.

Однак, незважаючи на свій агресивний підхід до бою, Боїнгтон глибоко поважав японських пілотів, проти яких він воював. Він визнавав їхню майстерність і хоробрість і часто говорив про своє захоплення ними як супротивниками. Ставлення Боїнгтона до ворога не було сповнене ненависті чи презирства, а радше професійної поваги і захоплення.

Прикладом такого ставлення є описаний у книзі інцидент, коли ескадрилья Боїнгтона вступила у бій з групою японських пілотів. Під час бою літак Боїнгтона був підбитий, і він був змушений рятуватися втечею. Зрештою його збили і взяли в полон японці. Навіть у цей момент «Паппі» оцінював ворогів

---

²⁷ Медаль Пошани є найвищою і найпрестижнішою військовою нагородою, якою може бути нагороджений військовослужбовець Збройних сил США. Нею нагороджуються особи, які відзначилися доблестю та самовідданістю в бою.

²⁸ Bruce Gamble. (2003). Black Sheep One: The Life of Gregory "Pappy" Boyington. Presidio Press.

об'єктивно. Звернімо увагу на наступні рядки: «Мої попередні уявлення про японський народ, сформовані пропагандою, розповідями та власною уявою, поступово змінювалися. Одна річ: Я думав, що японці брудні, але вони виявилися найчистішою расою людей, з якими я коли-небудь стикався. Вони вважали, що наші житлові приміщення мають бути чистими та санітарно справними. Звичайно, ми, в'язні, докладали фізичних зусиль, щоб втілити в життя цю їхню ідею. Вони навіть змушували в'язнів тримати себе в чистоті, коли не бачили для цього вагомих причин. Було справді дивовижно бачити, як неосвічені охоронці змушені соромити деяких наших американських хлопців, щоб вони були охайними. Мило було настільки ж цінним, як і золото, і настільки ж дефіцитним, і коли охоронець сам давав тобі шматок мила, а вони робили це неодноразово, ти знав, що він або щедра людина, або хоче допомогти тобі залишатися чистим.»²⁹ З уривку можна зробити чіткий висновок, що Боїнгтон, навіть у такій складній ситуації, зберігав тверезий погляд та об'єктивно оцінював речі. Його не поглинула ненависть, як то зазвичай буває у таких ситуаціях, натомість він далі помічав у людях хороше, хоч це і були його вороги. Також ми бачимо, наскільки цей американський пілот – духовно дисциплінована людина: попри перебування в полоні він зовсім не занепавав духом.

Тим не менше, Боїнгтон у своїх мемуарах все ж деколи вдавався до оціночних суджень: «Вночі на мене одягали наручники, через що було майже неможливо спати. Але незабаром я зміг впоратися з цією ситуацією, бо загнув собі в зуби цвях, який замикав і розмикав наручники. Єдиною проблемою було те, що одного ранку я не прокинувся вчасно, і знаєте, мені довелося добряче постаратися, щоб переконати цього дурного охоронця, що, мабуть, щось було не так з тим, як він застібнув наручники напередодні ввечері. Нарешті він повірив, що зробив якусь помилку, але врешті-решт відлупцював мене, щоб зберегти своє обличчя. Здавалося, що хлопець просто не міг просунути в місцевій ієрархії.»³⁰ У спогадах Грегорі часами обзиває охоронців тупими. Це можна трактувати по-

---

²⁹ Gregory Boyington. (2013). "Baa Baa Black Sheep." Bantam.

³⁰ Gregory Boyington. (2013). "Baa Baa Black Sheep." Bantam.

різному. Перше, що спадає на думку – людина неприязно ставиться до охоронця в'язниці, оскільки на цей момент це єдиний представник ворожої держави, з яким він, себто полонений, може контактувати. Проте, якщо придивитися та взяти до уваги інші оцінки Боїнгтона, можна зробити висновок, що це аж ніяк не так. Авіатор, як вже було зазначено раніше, об'єктивний у своїх висловлюваннях. Він намагається об'єктивно дивитися на речі, і, якщо в тексті охоронець названий тупим, то, скоріш за все, так воно насправді і було. Такий висновок можна зробити із спостереження «Паппі» щодо покарання, яке було здійснене охоронцем про всяк випадок, аби у його колег не виникло сумнівів щодо достатнього рівня жорстокості у його діях. Так, це дійсно можна трактувати як недалекість, оскільки, щоб зарекомендувати себе у колективі, точно не потрібно боятися осуду, а, скажімо, проявляти ініціативу. Та з іншого боку, у цей контекст варто внести також факт особливості японських колективів, в яких питання почуття особистої відповідальності перед іншими членами цієї спільноти стоїть особливо гостро.

«Моя доповідь про місію в Баллале, наше бойове хрещення як ескадрильї, була присвячена тому, щоб захистити наші життя і водночас збити більше ворожих літаків. Було занадто багато ймовірностей. Однак я зрозумів, що несподіванка, з якою ми вступили в бій, була виправданням для того, щоб не діяти далі. Я також зрозумів, наскільки погано я провів свій перший бій.

Я поінформував ескадрилью про свої власні зусилля в минулому, про всі години, які я провів у польотах, шукаючи і намагаючись зробити все можливе, про те, що вперше за майже два роки мені випала така можливість, про те, що треба спланувати до того, як прийде час, що саме ти будеш вимагати від свого літака, коли з'явиться така рідкісна нагода.

І коли хтось отримує один з цих нечисленних шансів, він повинен заздалегідь знати, як він збирається зайняти позицію. На позиції, яка є ніколи не має бути постійною, у нього немає секунд. Є лише частка секунди, коли все вірно, адже ціль буде залишатися не нерухомою, а у постійному русі. Протягом цієї частки секунди відстань має бути правильною, відхилення має бути точним,

а перше натискання на спусковий гачок має бути настільки плавним і досконалим, наскільки це можливо для людини.

Іншими словами, місяці підготовки, одна з тих небагатьох можливостей і рішення за частку секунди - це те, що робить одних пілотів асами, а інших змушує замислитися над тим, що вони могли б зробити краще. Дехто з хлопців прийняв це послання близько до серця, а дехто ні - або не зміг. Я ніколи не дізнаюся. Та й чи має це якесь значення?»³¹. У цих рядках дуже добре прослідковується мотивація авіатора, яка впливає з глибокого почуття рішучості та бажання досягти успіху в бою. Він розмірковує про місію в Баллале, яка стала бойовим хрещенням їхньої ескадрильї. Авіатор визнає необхідність захищати своє життя, водночас збиваючи ворожі літаки. Згадка про "ймовірні" свідчить про те, що були випадки, коли ворожі літаки, можливо, були збиті, але не підтверджені. Це усвідомлення слугує каталізатором переосмислення минулих подій авіатора та визнання власних недоліків у першому бою.

Авіатор наголошує на важливості планування та підготовки перед початком бою. Він розповідає про незліченні години, витрачені на пошук і відточування своїх навичок, підкреслюючи рідкісність можливостей безпосередньо вступити в бій з ворогом. Для нього ці тренування вкрай важливі: Грегорі прагне вдосконалювати свої уміння, відчуває відповідальність перед колективом та без вагань визнає власні невдачі. Авіатор прагне відточити свою майстерність настільки, аби ініціатива впродовж бою проходила тільки від нього. Ба більше, під час повітряної баталії усе має йти чітко за попередньо складеним планом, у якому прораховані будь-які обставини.

З уривку також можна зрозуміти, що Грегорі бажає розвитку власної ескадрильї. Він звертається до її членів, наводячи приклади із власного досвіду і пропонує власний шлях як приклад для навчання та вдосконалення. Ділячись своїми минулими зусиллями і усвідомленням того, що ця місія є унікальним шансом, Боїнгтон прагне надихнути і мотивувати своїх колег-авіаторів. Вони

---

³¹ Gregory Boyington. (2013). "Baa Baa Black Sheep." Bantam.

наголошують на важливості використання можливостей і готовності до непередбачуваності повітряного бою.

Після війни Боїнгтон публічно говорив про свою повагу до японських пілотів і переконання, що вони були гідними супротивниками. Він заявив, що не ненавидить японців і не шкодує про свої дії під час війни. Його ставлення до ворога було сповнене професійної поваги і захоплення, навіть перед обличчям звірств, скоєних японськими військовими.³²

Історія Боїнгтона є свідченням складності людських стосунків під час війни. Незважаючи на боротьбу з ворогом, Боїнгтон розпізнавав його людяність і зміг встановити з ним зв'язок. Його історія також підкреслює важливість розуміння ворога під час війни. Визнаючи навички та хоробрість японських пілотів, Боїнгтон зміг стати кращим пілотом-винищувачем і, зрештою, зробив свій внесок у перемогу союзників на Тихому океані.

Перейдемо до наступного не менш славетного авіатора.

Джеймс Дулітл був піонером американської авіації та військовим офіцером. Він народився в Каліфорнії у 1896 році і став одним з найвідоміших пілотів свого часу.

Джиммі (так його називають в народі) був справжнім першопроходцем у галузі авіації, чий внесок допоміг сформувати сферу такою, якою ми її знаємо сьогодні. Дулітл народився в Аламеді, штат Каліфорнія, в 1896 році, з раннього дитинства захоплювався польотами і отримав ліцензію пілота у віці 21 року. Він продовжив службу в Першій світовій війні, де виконував бойові завдання і здобув цінний досвід пілота.³³

Впродовж усієї своєї кар'єри Дуліттл був невтомним прихильником використання приладів в авіації. Він вважав, що пілотування за приладами може значно підвищити безпеку польотів, особливо в умовах поганої видимості, і

---

³² Bruce Gamble. (2003). Black Sheep One: The Life of Gregory "Pappy" Boyington. Presidio Press.

³³ GENERAL JAMES HAROLD DOOLITTLE [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://www.af.mil/About-Us/Biographies/Display/Article/107225/general-james-harold-doolittle/>.

проводив численні експерименти з розробки нових приладів і методів. Його зусилля проклали шлях до широкого впровадження пілотування за приладами в комерційній авіації, зробивши авіаперельоти безпечнішими та надійнішими.

Однак найвідоміша місія Дулітла відбулася під час Другої світової війни. У 1942 році він очолив зухвалий наліт на Токіо у відповідь на напад Японії на Перл-Харбор. Місія передбачала запуск бомбардувальників В-25 з авіаносця, що ніколи раніше не робилося. Дулітл і його команда успішно бомбардували кілька цілей в Токіо перед тим, як здійснити аварійну посадку в Китаї. Цей рейд значно підняв бойовий дух Сполучених Штатів і продемонстрував, що Японія не є невразливою для нападу.³⁴

Після війни Дулітл продовжував робити важливий внесок в авіацію. Він працював консультантом для військових та авіаційної промисловості і був ключовою фігурою в розвитку надзвукових польотів. Він також відіграв важливу роль у створенні Асоціації військово-повітряних сил, організації, покликаної просувати інтереси американської військово-повітряної спільноти.

Протягом усього свого життя Дулітл користувався широкою повагою серед населення США. Він отримав численні нагороди і відзнаки, в тому числі Медаль Пошани, Президентську медаль Свободи та інші.

Джеймс Дулітл написав автобіографічну книгу спогадів. Вона має назву “I Could Never Be So Lucky Again: An Autobiography.”³⁵

Дулітл був людиною, яка була віддана своїй країні. Це добре проглядається у наступному, досить радикальному, уривку його автобіографії: «До цього я виголосив лише дві політичні промови на підтримку кандидата на публічних виборах. Обидва рази я виступав на підтримку генерала Ейзенхауера, один раз у Вашингтоні, коли він балотувався в президенти вперше, а другий - в Мічигані під час його другої кампанії. У роки служби я не голосував, бо вважав, що моя

---

³⁴ Glines C. An American Hero [Електронний ресурс] / C.V. Glines – Режим доступу до ресурсу: <https://www.airandspaceforces.com/article/1193doolittle/>.

³⁵ Doolittle, James H.; Glines, Carroll V. (1991). I Could Never Be So Lucky Again: An Autobiography. Bantam Books.

лояльність належить адміністрації, яка перебуває при владі, незалежно від того, погоджувався я з її політикою чи ні.»³⁶. Позиція Джеймса у цій ситуації досить неоднозначна. З одного боку, тут він підкреслює свою вірність присязі та державі. З іншого боку, його обов'язок, як громадянина, брати участь у виборах. Це питання можна прояснити, взявши до уваги факт того, що Дуллітл – професійний військовий із стажем у ціле життя. Такий досвід змінює характер та робить людину більш виконавчою, дещо позбавляючи її власної думки.

Цікавим також є наступна частина тексту:

«Юріка часто читав нам лекції з географії Японії, які були дуже корисними. Вивчивши інформацію про цілі, яку ми привезли з собою і яку мав на борту Юріка, я дозволив екіпажам вибрати місто, яке вони хотіли б бомбити. Після довгих обговорень кожен екіпаж погодився зі своїм вибором, і папки з цілями були роздані. Ми дуже уважно вивчали наші карти, щоб мати змогу ідентифікувати цілі на малій висоті. Набагато легше ідентифікувати ціль з великої висоти, де ви можете бачити різні орієнтири і точно орієнтуватися в районі цілі. Зовсім не так, коли ти летиш на палубі, а потім мусиш зупинитися біля цілі, щоб твої бомби розподілилися належним чином і не наразили на небезпеку власний літак своїми осколками. Набирати висоту було особливо необхідно, щоб запалювальні кластери розсіювалися належним чином.

Я зустрічався з екіпажами щодня, і ми завжди їли разом у кают-компанії. Одного разу я почув, як кілька хлопців говорили про бомбардування імператорського палацу - "Храм Неба". Я негайно втрутився в їхню розмову.

“Ви повинні бомбити лише військові об'єкти, - сказав я їм. "Ніщо так не об'єднає японську націю, як бомбардування будинку імператора. Це не військова ціль! І ви повинні уникати лікарень, шкіл та інших невійськових цілей.»³⁷ У даному уривку можна наголосити одразу на декількох моментах. Перш за все, тут добре прослідковується сильна мотивація як самого Джеймса, так і його

---

³⁶ Doolittle, James H.; Glines, Carroll V. (1991). *I Could Never Be So Lucky Again: An Autobiography*. Bantam Books.

³⁷ Doolittle, James H.; Glines, Carroll V. (1991). *I Could Never Be So Lucky Again: An Autobiography*. Bantam Books.

підопічних. Підготовка, яка тут описана, проводилась перед бомбардуванням Японії авіацією США у відповідь на напад на Перл Гарбор. Перш ніж почати місію Дулітл дуже ґрунтовно готувався. Оскільки він був дуже досвідченим пілотом, то в його обов'язки входили не тільки навчання курсантів, а і огляд та покращення стану бойової авіатехніки.

Кажучи загалом, мемуари Дуліттла ілюструють рішучість і цілеспрямованість, які керували підготовкою екіпажів. Екіпажі ретельно вивчали карти, прагнучи точно визначити свої цілі, незважаючи на труднощі польотів на малій висоті. Їхньою мотивацією було почуття обов'язку і бажання виконати успішну місію. Лідерство і керівництво Дуліттла відіграло вирішальну роль у підтримці їхньої мотивації і зосередженості, гарантуючи, що вони дотримувалися цілей місії і етичних принципів. Його залученість до екіпажів були очевидні під час щоденних зустрічей і спільних обідів. Це свідчить про міцну дружбу і командну роботу, що панували в ескадрильї, підкреслюючи важливість єдності і взаємної підтримки. Активна участь Дуліттла в їхніх розмовах свідчить про його прагнення забезпечити відповідність цілей місії етичним принципам.

В емоційному плані мемуари відображають поєднання глибокої відданості справі, товариських стосунків і сильного почуття відповідальності. Відданість екіпажів своїй місії і зв'язок, який вони розділяли, видно з їхнього щоденного спілкування і спільних трапез.

Підсумовуючи, у цьому розділі було розглянуто мемуари двох відомих американських авіаторів часів Другої світової війни - Грегорі "Паппі" Бойінгтона та Джеймса Дуліттла. Завдяки їхнім особистим розповідям було отримано уявлення про їхнє ставлення до японського ворога, їхній емоційний досвід в скрутних ситуаціях в умовах війни, їхню взаємодію з ворогом та їхню мотивацію як американських авіаторів.

Грегорі "Паппі" Бойінгтон був пілотом-винищувачем, який очолював ескадрилью "Чорна вівця" - групу пілотів, які літали на винищувачах Vought F4U Corsair у південній частині Тихого океану. Незважаючи на свій агресивний підхід

до бою, Боїнгтон глибоко поважав японських пілотів, з якими воював. Він визнавав їхню майстерність і хоробрість і часто говорив про своє захоплення ними як супротивниками. Боїнг ставився до ворога не з ненавистю чи презирством, а радше з професійною повагою і захопленням. Його історія є свідченням складності людських стосунків під час війни.

Джеймс Дуліттл був справжнім піонером у галузі авіації, чий внесок допоміг сформувати галузь такою, якою ми її знаємо сьогодні. Під час Другої світової війни він очолив зухвалий рейд на Токіо у відповідь на напад Японії на Перл-Гарбор, який значно підняв бойовий дух Сполучених Штатів і продемонстрував, що Японія не є невразливою для нападу. Мемуари Дуліттла свідчать про його глибоку відданість своїй країні та непохитну лояльність до правлячої адміністрації, навіть якщо він був незгодний з її політикою.

З цих спогадів зрозуміло, що ставлення авіаторів до ворога не завжди було продиктоване почуттям ненависті чи презирства, а скоріше почуттям професійної поваги і захоплення. Американські авіатори були високо вмотивовані, їх можна із впевненістю назвати патріотами свого краю. Навіть попри складні емоційні стани, приклад цих двох авіаторів показує сильну витримку, життєрадісність та високий рівень духовної дисципліни.

РОЗДІЛ ІІІ

АНАЛІЗ МЕМУАРІВ ЯПОНСЬКИХ АВІАТОРІВ

У минулому розділі вдалося детально розглянути важливі аспекти ставлення до протистояння військових авіаторів США. Тепер черга проаналізувати льотчиків Японської Імперії. Якщо у випадку із американцями до деяких висновків можна було дійти і без дослідження (в силу більш знайомої нам культури, яка останніми десятиліттями нав'язується із особливим завзяттям), то із японцями все значно складніше.

Спершу розглянемо мемуари авіатора Сабуро Сакаї «Самурай!»³⁸

Сабуро Сакаї був легендарним японським авіатором, який служив під час Другої світової війни і вважається одним з найдосвідченіших і найуспішніших японських пілотів-випробувачів усіх часів. Він народився 25 серпня 1916 року в місті Сага, Японія, і вступив до лав японського флоту в 1933 році.³⁹

Він походив з роду самураїв, давнього воїнського класу Японії. Вихований на принципах Бушидо, йому прищепили цінності вірності, честі та готовності пожертвувати своїм життям, служачи феодалам.

Сакаї розпочав свою військову кар'єру моряком і служив на кількох кораблях, перш ніж у 1937 році був відібраний для навчання на пілота. У 1940 році його призначили на авіаносець, де він розпочав свою кар'єру пілота-випробувача. Він швидко зарекомендував себе як винятковий пілот і був призначений до Кокутая, підрозділу, що входив до складу Об'єднаного флоту ВМС Японії.

Під час служби у Кокутаї Сакаї пілотував Mitsubishi A6M Zero, легким і високоманевреним винищувачем, який був основою японських військово-

---

³⁸ Saburo Sakai. (1957). "Samurai!". Dutton

³⁹ Heyler G. The Last Samurai [Електронний ресурс] / Glenn Heyler – Режим доступу до ресурсу: <https://acesofww2.com/japan/aces/sakai/>.

повітряних сил під час Другої світової війни. "Зеро" був відомий своєю швидкістю, дальністю польоту і маневреністю, і Сакаї швидко став одним з найдосвідченіших пілотів у підрозділі.

Сакаї брав участь у боях на Філіппінах, де він виконував бойові завдання проти американських та філіппінських сил. У цей час він продовжував розвивати свої навички пілота і почав заробляти репутацію одного з найкращих пілотів-випищувачів японського флоту.

У 1942 року Сакаї взяв участь у повітряному бою з американськими літаками і був поранений у голову. Хоча він вижив після поранення, він залишився частково сліпим на одне око і був змушений перенести операцію. Незважаючи на поранення, Сакаї продовжував виконувати бойові завдання і збив кілька ворожих літаків.

У 1943 року Сакаї повернувся до повітряних боїв після травми та знову відзначився як досвідчений пілот-випищувач. Він збив кілька американських літаків і отримав звання льотного прапорщика.

Сакаї брав участь у кількох великих битвах під час війни, включаючи битву за Гуадалканал і битву у Філіппінському морі. Він був кілька разів збитий, але йому вдавалося вижити, часто за допомогою своїх колег-пілотів. Незважаючи на поранення, він продовжував виконувати бойові завдання і залишався одним з найдосвідченіших і найшанованіших пілотів японського флоту.⁴⁰

Після війни Сакаї повернувся до Японії і відкрив друкарню. Він також написав автобіографію "Самурай!", яка була опублікована в 1957 році і стала бестселером в Японії. Мемуари Сакаї дають захоплююче уявлення про його досвід під час війни та його думки щодо конфлікту.

Сакаї помер 22 вересня 2000 року у віці 84 років.⁴¹

Зосередьмося на мемуарах Сабуро Сакаї. Ось перший уривок, на який важливо звернути увагу: «Пострілів не було. Гармати випищувача противника

---

⁴⁰ Heyler G. The Last Samurai [Електронний ресурс] / Glenn Heyler – Режим доступу до ресурсу: <https://acesofww2.com/japan/aces/sakai/>.

⁴¹ Heyler G. The Last Samurai [Електронний ресурс] / Glenn Heyler – Режим доступу до ресурсу: <https://acesofww2.com/japan/aces/sakai/>.

мовчали. Не вірилося, що це відбувається насправді. Швидкість впала, і незабаром наші літаки вже летіли крилом до крила, я відкрив вікно кабіни і визирнув. Крізь ліхтар кабіни винищувача противника я зміг розгледіти пілота. Це був великий чоловік із круглим обличчям. На ньому була легка форма захисного кольору. Всупереч моїм припущенням, він виявився зовсім не молодим.

Кілька секунд ми летіли поруч у цьому дивному строю, не відриваючи одне від одного очей. Винищувачу противника сильно дісталося. Крила і фюзеляж билися по Крила і фюзеляж були вкриті пробоїнами. Обшивка керма, повороту не зникла, металеві шпангоути стирчали, наче ребра у скелета. Тепер я зрозумів, чому пілот летів по прямій і не відкривав вогонь. Праве плече в нього було в крові, і я помітив, як пляма крові розповзається на грудях. Здавалося неймовірним, що його літак усе ще тримається в повітрі.

Але холоднокровно вбити людину я не міг! Отримавши поранення, він виявився безпорадним, а його літак перетворився на руїну. Я підняв ліву руку і, погрозивши йому кулаком, крикнув, хоча й розумів усю марність своєї витівки, щоб він бився. Американець стривожився, він насилу підняв руку і слабо помахав мені.

Настільки дивних почуттів я ще не відчував. Я вбив багато американців у повітряних боях, але зараз я вперше бачив людину, яка просто на очах слабшала від завданих мною ран. Я ніяк не міг наважитися покласти край його мукам. Нерозумно, звісно, було так думати. Нехай і поранений, але він був ворогом, який ледь не вбив трьох моїх товаришів лише кілька хвилин тому. Але в мене не піднімалася рука прикінчити його. Мені потрібен був літак, а не льотчик.

Я знизився і знову зайшов йому в хвіст. Американець, мабуть, зібрав залишок сил, і його літак злетів угору, виконуючи петлю. Цього я й чекав. Ніс літака опинився вгорі. Я ретельно прицілювся в двигун і злегка натиснув на гашетку. Язики полум'я і клуби диму вирвалися назовні з двигуна: «Вайлдкет» перекинувся на крило, а пілот вистрибнув із парашутом. Далеко піді мною, прямо над узбережжям Гуадалканала, парашут розкрився. Льотчик не тримався

за стропи, його м'яке тіло висіло під куполом. Востаннє, коли я побачив його, він повільно наближався до берега.»⁴²

У цьому уривку ми можемо зазирнути у складні емоції японського пілота. Зустріч з американським авіатором відрізнялася для Сакаї від усіх інших тим, що кулемети американця були безшумними, і він міг чітко бачити обличчя пілота через вікно кабіни. Ця зустріч дозволила Сакаї побачити у своєму супротивнику людину, а не просто ворожого бійця, і викликала у нього цілу низку емоцій, яких він ніколи раніше не відчував. До цієї зустрічі він убив багато американських пілотів, але цього разу все було інакше. Дивлячись в очі американцю, він побачив людину, яка слабшала на очах від ран, які він завдав. Сакаї завагався, незважаючи на те, що за кілька хвилин до цього американець ледь не вбив трьох його товаришів. Незважаючи на те, що Сакаї був висококваліфікованим і досвідченим пілотом-винищувачем, він не хотів забирати життя без причини.

Важливо підмітити, що Сабуро все ж підбив літак з ворогом. У цій ситуації цінний не так сам факт, як коментар власного рішення: «Мені потрібен був літак, а не льотчик.»⁴³. Для японця вирішальною мотивацією був бойовий результат, а саме число збитих ворожих літаків. Це і переконало його добити машину американця, хоч там і був пілот, над життям якого Сабуро щойно роздумував. В результаті ворог загинув. Ця ситуація показує, що намічені цілі та статус аса виявились важливішими для пілота японської авіації Сабуро Сакаї, аніж життя вже і так знешкодженого противника.

Наступний уривок несе дещо інший характер: «Через секунду мені стало зовсім зле. Різкі напади блювоти змусили мене забути про керування літаком. Я божеволів від страшного болю в голові. Але навіть ці нові муки не прогнали сон. Знову і знову я бив себе кулаком по щоці, яка незабаром перестала відчувати щонебудь. У розпачі я врізав собі кулаком по маківці, але й це не допомогло. Мене хилило в сон. Хотілося заснути, забутися і більше ні про що не думати. Зеро бовтало з боку в бік. Як я не старався, мені не вдавалося зберігати рівне

---

⁴² Saburo Sakai. (1957). "Samurai!". Dutton

⁴³ Saburo Sakai. (1957). "Samurai!". Dutton.

положення крил. Мені здавалося, що я тримаю ручку управління в одному положенні, але я не помічав, як рука відхилялася то вліво, то вправо, після чого літак починало різко заносити.

Я був готовий усе кинути. Я розумів, що довго так тривати не може. Але я заприсягся, що не загину як боягуз, просто спрямувавши літак в океан, поклавши край своїм мукам. Якщо мені судилося померти, то я повинен піти, як самурай. Вмираючи, забрати з собою кілька ворогів.

Корабель. Мені потрібен корабель противника. Від відчаю я розвернув літак і полетів назад до Гуадалканалу. Через кілька хвилин у голові в мене прояснилося. Сонливість зникла. Біль вщух. Я нічого не розумів. Навіщо вмирати, якщо я можу дістатися до Буки або навіть до Рабаула? Я знову розвернув винищувач і полетів на північ. Через кілька хвилин мною знову оволоділо нестерпне бажання заснути. Я починав впадати в забуття. Перед очима все кружляло. Навіщо я лечу на північ? Ворожий корабель! Я раптом згадав: я повинен знайти корабель противника і спікірувати на нього. Врізатися на повній швидкості. Убити якомога більше ворогів.»⁴⁴ Ці рядки вже показують нам поведінку японського пілота, який сам потрапив у ситуацію, близьку до смерті. Перш за все, Сабуро взагалі не збирається миритися із смертю. Жага до життя бере верх і пілот із усіх сил намагається побороти сон, який у цей момент означає кінець. Він відчайдушно б'є себе по пораненій голові, яка сильно боліла лиш для того, аби не заснути. Хоч сон і приносив приємне забуття, Сакаї розумів, що як тільки він задрімає – літак втратить керування та розіб'ється. Тому він продовжував боротися. Для нього було неприпустимо загинути, направивши літак просто в океан. Для Сабуро це був признак боягузтва.

Жага до життя різко змінювалась примиренням із смертю. Тут Сабуро одразу згадав про своє «самурайське» виховання та зібрався розбити літак об ворожий корабель. Таким чином він хотів закінчити згідно із ідеалами Бушидо: пожертвувати собою, разом з тим забравши життя ворогів із собою.

---

⁴⁴ Saburo Sakai. (1957). "Samurai!". Dutton.

Наступна книга, яку ми проаналізуємо, буде робота Іногучі Рікіхея та Накадзіми Тадаші «Божественний вітер. Життя і смерть японських камікадзе.»⁴⁵ У цій книзі автори розповідають про створення спеціального підрозділу японської авіації «Божественний вітер», який повністю складався із пілотів камікадзе. Ця книга – збірка мемуарів цих авіаторів.

Розглянемо уривок із цієї книги. Наступні слова належать адміралу Оті, це було його останнє повідомлення вищому командуванню. «Минуло понад два місяці відтоді, як ми ведемо бої з силами вторгнення. У повній взаємодії з армійськими частинами ми робимо все можливе, щоб завдати противнику поразки.

Незважаючи на це, бій складається не на нашу користь. Підпорядковані мені війська перебувають у вкрай не вигідному становищі, оскільки всі наявні важкі знаряддя і чотири ударні батальйони морської піхоти було передано в підпорядкування армійському командуванню. Та й противник у забезпеченні озброєнням значно перевершує нас.

Приношу найглибші вибачення імператору за свою нездатність захищати імперію краще, виконати найвідповідальніше завдання, покладене на мене.

Підлеглі мені війська хоробро билися в традиціях японського флоту. Жорстокі бомбардування здатні зруйнувати гори Окінави, але не зломити дух відданості імперії наших людей. Ми сподіваємося і молимося за збереження імперії і з радістю віддамо за це свої життя.

Передаю свої щирі визнання і подяку міністрові флоту і вищим начальникам за добре ставлення до мене, що виявлялося протягом багатьох років. Водночас у мене до вас велике прохання подбати про сім'ї людей, які як солдати імператора загинули на цьому передовому рубежі.

---

⁴⁵ Иногучи Рикихэй, Накадзима Тадаси. Божественный ветер. Жизнь и смерть японских камикадзе. 1944-1945 М.: Центрполиграф, 2004. — 303 с. — (За линией фронта. Мемуары). — ISBN 5-9524-1236-X.

Разом зі своїми солдатами і офіцерами я славлю імператора і молюся за встановлення надійного і міцного миру в імперії.»⁴⁶

Уривок мемуарів японського адмірала є свідченням його вірності своїй країні, імператору та підлеглим. Адміралом керує бажання захистити свою державу і виконати свій обов'язок перед імператором. Він явно емоційний, висловлює свій глибокий жаль через те, що не зміг захистити імперію, а також вдячність і подяку за доброту, виявлену до нього начальством.

Ставлення адмірала до командування є відповідальним і смиренным. Він бере на себе повну відповідальність за свою нездатність краще захищати імперію і просить вибачення у імператора за це. Він також звертається до свого начальства з проханням подбати про сім'ї воїнів, які загинули на фронті, що свідчить про його близькість із підлеглими.

Мемуари написані в контексті Другої світової війни та японського вторгнення на Окінаву. Слова адмірала відображають складну ситуацію, в якій опинилися японські військові в той час, коли ворог переважав, а японські війська намагалися захистити свою батьківщину. Слова адмірала також відображають культурні цінності Японії того часу, зокрема вірність імператору та сильне почуття обов'язку і відповідальності.

Емоції адмірала також помітні в мемуарах. Він висловлює глибокий жаль з приводу того, що не зміг захистити імперію, і вдячність за доброту, виявлену до нього вищим командуванням. Він також висловлює своє захоплення хоробрістю і відданістю своїх солдатів. Незважаючи на ці емоції, адмірал зберігає позитивний настрій і висловлює надію на встановлення безпечного і тривалого миру в імперії.

Підсумовуючи, оглянемо проаналізовану інформацію по авіаторах та їх мемуарах.

---

⁴⁶ Иноугути Рикихэй, Накадзима Тадаси. Божественный ветер. Жизнь и смерть японских камикадзе. 1944-1945 М.: Центрполиграф, 2004. — 303 с. — (За линией фронта. Мемуары). — ISBN 5-9524-1236-X.

Сабуро Сакаї, легендарний японський авіатор, пропонує унікальний погляд на мислення японського пілота-винищувача. Вихований на принципах бусідо і нащадок самурайського роду, Сакаї володів сильним почуттям вірності, честі і готовністю пожертвувати своїм життям на службі своїй країні. Під час зустрічі з американським пілотом сприйняття Сакаї свого супротивника змінилося, коли він побачив у пораненому американському пілоті людину, що викликало в ньому суперечливі емоції. Незважаючи на можливість пощадити пілота, Сакаї зрештою вирішив збити літак, керуючись прагненням до бойових результатів і важливістю досягнення статусу аса.

Ще одним показовим аспектом мемуарів Сакаї є його особиста боротьба, коли він опинився на межі життя і смерті. Незважаючи на фізичні та психічні страждання, він боровся за те, щоб не заснути і зберегти контроль над своїм літаком. Його відмова прийняти смерть через падіння в океан продемонструвала його рішучість відстоювати ідеали бушидо і померти, як і належить самураю.

Вивчаючи мемуари пілотів-камікадзе, представлені у книзі "Божественний вітер. Життя і смерть японських камікадзе", ще більше підкреслює глибоко вкорінену лояльність і відданість імперії серед цих авіаторів. Пронизливе послання адмірала Ота є прикладом непохитної відданості своїй країні, імператору та товаришам по службі. Почуття відповідальності, смиренності та вдячності адмірала до своїх командирів, а також його жаль, що він не зміг краще захистити імперію, відображають культурні цінності обов'язку, честі та самопожертви, що панували в Японії в той час.

Загалом, спогади цих авіаторів проливають світло на складний і багатогранний характер їхнього досвіду та емоцій під час війни з точки зору агресора. Вони дають уявлення про зіткнення між індивідуальною людяністю та вимогами війни, про вплив культурних цінностей і традицій на прийняття рішень, а також про глибокий вплив лояльності, честі та самопожертви.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи роботу, спершу зупинюсь на порівнянні ставлень до протистояння із обох сторін.

Почнімо із питання мотивації. У дослідженні мемуарів Сабуро Сакаї ми розглядаємо світогляд японського пілота, який був вихований з сильним почуттям вірності, честі та принципами бушидо. Ці аспекти є ваговою мотивацією для Сабуро, аби докладати максимум зусиль на службі, ризикувати та при нагоді навіть жертвувати життям.

З іншого боку, мемуари Джеймса Дуліттла, у свою чергу, також ілюструють його непохитну вірність своїй країні та відданість правлячій верхівці, незважаючи на будь-які розбіжності з її політикою, які він міг мати. Рейд Дуліттла на Токіо, який значно підняв бойовий дух США і продемонстрував вразливість Японії, є прикладом його відданості своїй країні і жертв, на які він був готовий піти як льотчик. Ці мемуари підкреслюють патріотизм і почуття обов'язку, які мотивували американських авіаторів під час війни.

У ситуації Грегорі Боїнгтона, його мотивація ґрунтується на інших засадах. Він частіше опирається на почуттях рішучості і бажання досягти успіху в бою. Можна припустити, що у Боїнгтона більш індивідуалістичний підхід до сприйняття власного службового обов'язку. Цьому резонує досвід японського адмірала Ота, у тексті якого ледь не в кожному рядку прослідковується вірність та відданість імператору, державі та комрадам. Він б із радістю приніс себе в жертву, а таких інтенції навіть близько не проглядаються у мемуарах американських авіаторів.

Щодо питання ставлення до противника, то тут ситуація теж різна. У японця Сабуро Сакаї часто трапляються моменти, коли він з особливою людяністю ставиться до ворога. Так сталося під час зустрічі з американським пілотом в небі. Сприйняття Сакаї свого супротивника змінилося, коли він побачив у пораненому американському пілоті людину, що викликало в ньому суперечливі емоції. Спершу він дружньо махав ворогу, не вражаючи його

пострілами. Проте, незважаючи на можливість пощадити пілота, Сакаї зрештою вирішив збити літак, керуючись прагненням до бойових результатів і метою досягнення статусу аса. Джеймс Боїнгтон у своїх мемуарах теж неоднозначно ставиться до ворогів своєї держави. У полоні, при нормальних обставинах, він відгукується про японців цілком добре. Джиммі наводить як приклад ситуацію, в якій охоронці, себто єдині японці, з якими він мав можливість стикатися у тюрмі, давали йому таку дорогоцінну у тій ситуації річ, як мило. Та коли Боїнгтон стикався із жорстокістю японських охоронців, він часто обзивав їх дурними та не вникав у мотивацію їхніх дій.

Щодо складнощів, які доводилося переживати авіаторам, то вони часто переходили межу стерпних. Яскравим прикладом є випадок Сабуро Сакаї, коли йому із останніми життєвими силами доводилося буквально боротися із смертю. Він вагався, чи закінчити своє життя згідно із ідеалами Бушидо і забрати із собою життя ворогів, чи жити далі. У цей момент максимального емоційного накалу воїн показав величезний рівень витримки.

Отож, підсумовуючи цілу роботу, варто зазначити, що Друга світова війна, що тривала з 1939 по 1945 рік, була найбільшим і найсмертоноснішим конфліктом в історії, в якому були задіяні майже всі країни світу. Її витoki можна простежити у наслідках Першої світової війни та каральних заходах, накладених на Німеччину Версальським договором. Це призвело до піднесення нацистської Німеччини та її територіальних амбіцій в Європі. В Азії Японія прагнула розширити свою імперію шляхом військових завоювань. Війна вимагала негайної уваги та аналізу, щоб зрозуміти її вплив на суспільства, політику та міжнародні відносини.

Друга світова війна була "тотальною війною", яка охопила всю земну кулю і розмила кордони між полем бою і тилом. Цивільне населення прийняло на себе основний тягар конфлікту, а різниця між комбатантами і некомбатантами зменшилася. В Азії війна була не менш жорстокою, а вторгнення Японії до Китаю в 1937 році поклало початок тривалій боротьбі. Військова агресія та

експансіонізм Японії призвели до вторгнення та окупації кількох азійських країн, спричинивши величезні страждання та спустошення.

Розуміння причин війни вимагає локального аналізу, який виходить за рамки приписування її виключно Гітлеру. Хоча нагальність розуміння її безпосередніх подій переважає, заглиблення у складну взаємодію чинників має вирішальне значення. Друга світова війна мала далекосяжні наслідки, і вивчення її витоків та основних політичних, соціальних та економічних обставин є важливим для розуміння її значення в історії.

Мемуари воїнів, які брали безпосередню участь у війні, дають чітке розуміння реалій війни. Їхні щоденники показують справжню сторону протистояння. Ці аспекти добре проглядаються незалежно від національного походження автора: ми бачимо справжню скруту і прийняття її як у Сабуро Сакаї, так і у Грегорі «Паппі» Боїнгтона; ми бачимо сліпу відданість як у адмірала Ота, так і у Джиммі Дулітла. Жоден історичний документ не передасть такі живі історії, які не тільки занурюють нас у життєві ситуації воїнів-авіаторів, а і дають можливість співчувати їм, що ще більше наближує нас до розуміння історії.

У дослідженні вийшло наблизитися до цього розуміння історії. Вдалося дослідити сильну прив'язаність та лояльність авіаторів до правлячої верхівки, неоднозначне ставлення до ворога, яке часто залежить від обставин, вправність у подоланні емоцій та роботою з ними, та підтвердити сильну мотивацію у всіх досліджених авіаторів ризикувати власним життям заради держави та військового колективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерельна база:

1. Иногути Рикихэй, Накадзима Тадаси. Божественный ветер. Жизнь и смерть японских камикадзе. 1944-1945 М.: Центрполиграф, 2004. — 303 с. — (За линией фронта. Мемуары). — ISBN 5-9524-1236-X.
2. Boyington. G. Вaa Вaa Black Sheep / Gregory Boyington.. – New York: Bantam Books, 1977. – 388 с.
3. Doolittle J. I Could Never Be So Lucky Again: An Autobiography / James Doolittle., 1991. – 576 с. – (Bantam Books).
4. Saburo S. Samurai! / Sakai Saburo., 1957. – 336 с.

Література:

1. A. T. The Origins of the Second World War / Taylor A., 1996. – 98 с.
2. Ambrose S. The Wild Blue: The Men and Boys who Flew the B-24s Over Germany / Stephen Ambrose., 2001. – 299 с.
3. Beevor A. The Second World War: An International History / Antony Beevor., 2012. – 880 с. – (ISBN 9780316023757).
4. Bourke J. The Second World War: A People's History / Joanna Bourke. – New York: Oxford University Press, 2001. – 281 с. – (ISBN 0–19–280224–0).
5. Bruce G. Black Sheep One: The Life of Gregory "Pappy" Boyington / Gamble Bruce., 2003. – 512 с. – (ISBN:9780307514530).
6. Churchill W. The Second World War: The Grand Alliance / Churchill., 1950. – 146 с.

7. Corrigan G. The Second World War: A Military History / Gordon Corrigan.. – 620 с.
8. GENERAL JAMES HAROLD DOOLITTLE [Электронный ресурс] / Режим доступа до ресурсу: <https://www.af.mil/About-Us/Biographies/Display/Article/107225/general-james-harold-doolittle/>.
9. Glines C. An American Hero [Электронный ресурс] / C.V. Glines – Режим доступа до ресурсу: <https://www.airandspaceforces.com/article/1193doolittle/>.
10. Herman A. Freedom's Forge: How American Business Produced Victory in World War II / Arthur Herman. – New York: Random House, 2012. – (ISBN 978-1-4000-6964-4.).
11. Heyler G. The Last Samurai [Электронный ресурс] / Glenn Heyler – Режим доступа до ресурсу: <https://acesofww2.com/japan/aces/sakai/>.
12. Hopkins W. The Pacific War : the strategy, politics, and players that won the war. / W. Hopkins. – Minneapolis: Zenith Press, 2008. – 520 с. – (ISBN-13: 978-0-7603-3975-6).
13. Overy R. The Air War / Richard Overy. – New York: Stein and Day, 1981.
14. Iriye A. The origins of the Second World War in Asia and the Pacific / A. Iriye. – New York: Taylor & Francis, 1987. – 215 с. – (ISBN 13: 978-0-582-49349-0).
15. Sakaida H. Winged Samurai: Saburo Sakai and the Zero Fighter Pilots / Henry Sakaida., 1985. – 159 с. – (0-912173-05-X).
16. Samuel M. Victory in the Pacific 1945, History of United States Naval Operations in World War II / Morison Samuel. – Boston: Little, Brown, 1960. – 205 с.